

לתלמוד תורה כי ע"י שבן אדם לומר לשון התורה שהקב"ה נתן התורה בלשון זו הוא מתקרב יותר לכוונות המצוה. ועיין בכוזרי שמרחיב הרבה על ערכו של לשון הקדש, ועיין בתשובות מהרי"ץ חיות עטרת צבי אגרת בקורת שמעיר דרך העברה על הרמב"ם ולא התעמק להבין דבריו.

ואם כן קטן שלומד אותיות של לשון הקדש שהיא לשון התורה עוד לא קיים האב מצות לימוד התורה, כי אין זה מצות ת"ת ורק הכשר לת"ת, דאם לא כן לא היה קורא הרמב"ם לימוד לשון הקדש מצות קלה, אלא היה קורא לה חמורה, דת"ת כנגד כולם כתוב במשנה, וזה ברור, אלא זה רק הכשר לת"ת כי אי אפשר לגשת ללמוד תורה אם הוא לא יודע איך לקרות בתורה, אם כן מה שהרמ"א פסק בש"ע שבן ג' שנים שלמות מלמדין אותו אותיות התורה כדי שירגיל עצמו לקרא בתורה זה רק הכשר למצות ולמדתם את בניכם בכדי שיכול אח"כ ללמדו מתוך הכתב ודוק בזה.

בענין מצות תלמוד תורה

כתב "המגן אברהם" א"ח סי' נ' ס"ק ב' על פרשת איזהו מקומן וברייתא דר' ישמעאל כדי שיזכה אדם ללמוד בכל יום מקרא משנה וגמ', ולפיכך קבעו זה לומר בכל יום. והוסיף בעל "מגן אברהם" דזה היה דוקא בזמניהכ שהיו מבינים לשון תרגום אבל עכשיו שאין מבינים, צריכים ללמוד להבין דאל"כ אינו נחשב ללימוד ע"ש עכ"ד.

יוצא מדבריו מפורש, דלא מקיים מצות לימוד התורה אם אינו מבין מה שאמר. ובגמ' ברכות ר' ב': אגרא דפרקא רהטא וכו', מפרש רש"י ז"ל: עיקר קבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם היא שכר המרוצה, שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שכר לימוד עכ"ל. מפורש גם כן בדברי רש"י ז"ל דאם לא מבינים לא מקיימים מצות לימוד התורה ולפיכך לא מקבלים שכר על לימוד התורה. ואפשר לדחות קצת ההוכחה מדברי רש"י, דיש לומר דאם לא מבינים לומר שמועה מפי רבן לאחר זמן אם כן על השמיעה לבד לא מקבלין שכר, דאינו רק הרהור בלב וללמד לאחרים אי אפשר לו שאינו מבין, אבל אם באמת יגיד דברי תורה בפה, אפילו אינו מבין, יקיים מצות לימוד התורה, וכן פסקינן א"ח סי' מ"ז, דבהרהור בדברי תורה אין צריך לברך. ובאמת פסק הרמ"א בסי' מ"ז שם דיכול לפסוק דין בלא ניתנת טעם בלי ברכת התורה, והטעם כיון שאינו מפרש הטעם אין זה לימוד התורה.

וכזה היה אפשר לתרץ קושית האחרונים על הגמ' מגילה דף ג' דמבטלין

ת"ת לטמוע מקרא מגילה, והקשו איזה חידוש הוא זה ואיזה ביטול ת"ת הוא זה דהרי מקרא מגילה גופא הרי ת"ת, ובמקרא מגילה מקיים מצות תלמוד תורה? ולפי בעל "מגן אברהם" ניחא, דהרי אמרינן במגילה דף י"ח ע"א דהלוועז ששמע אשורית יצא, והא לא ידע מאי קאמרי, מידי דהוה אנשים ועמי הארץ, מתקיף ליה רבינא אטו אנן האחשתרנים בני הרמכים מי ידעינן? אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא, הכא גמי מצות קריאה ופרסומי ניסא עכ"ל. מפורש בגמ', דקריאת המגילה אפילו אינו מבין מקיים מצות קריאת המגילה, אבל לענין לימוד התורה אם אינו מבין אינו מקיים מצות לימוד התורה, ואם כן יש מציאות שאפשר לו לקיים מצות קריאת המגילה ולא לקיים מצות לימוד התורה, ועל זה אמרינן דמבטלין לימוד התורה לטמוע מקרא מגילה אפילו אינו מבין.

והנה לכאורה נראה לפרש דברי בעל "מגן אברהם" ולחדש, דיש הבדל בין תורה שבעל פה לתורה שבכתב, על פי הגמ' ברכות י"א: אמר רב הונא למקרא צריך לברך (פירוש ברכת התורה) ולמדורש אין צריך לברך, ור' אלעזר אמר למקרא ולמדורש צריך לברך למשנה אין צריך לברך ור' יוחנן אמר אף למשנה גמי צריך לברך, ורבא אמר אף לתלמוד צריך לחזור ולברך עכ"ל הגמ'.

וטעם מחלקותם מפרש רבינו יונה דגם על המשנה צריך לברך, משום דהמשנה מפרש טעמי המצוות ומאן דאמר גם לגמ' צריך לברך משום שהתלמוד מפרש עקרי הפסוקים, וגם למדרש צריכים לברך משום שבמדרש לומד ג"כ מהפסוקים מק"ו ומגז"ש ע"ש בדבריו, מוכח מדבריו שאין חיוב לברך רק כדברים שמפרשים דברי תורה שבכתב, אבל אם אין מפרשים תורה שבכתב לא צריך לברך, דעיקר תורה שבעל פה הוא פירוש תורה שבכתב, ולפי זה כיון שתורה שבעל פה הוא מטעם פירוש, צריכים להבין את הפירוש, ואם הוא לא מבין אין כאן לימוד התורה, אבל תורה שבכתב שזה תורה מטעם עצם הדבר, אפילו לא מבין מקיים מצות לימוד התורה.

ודברי "מגן אברהם" על תורה שבעל פה נאמר לא על תורה שבכתב כמבואר בדבריו על משנה דאיהו מקומן של זבחים ע"ש בדבריו.

אבל אח"כ חפשתי ומצאתי את הדברים האלו אצל רבינו הרב בשו"ע שלו הל' תלמוד תורה פרק ב' ס"ק י"ב וי"ג וזה לשונו הקדוש, וכל אדם צריך ליהרהר להוציא בשפתיו להשמיע לאזניו כל מה שלומד וכו' אך אם מוציא בשפתיו אע"פ שאינו מבין אפילו פירוש המלות מפני שהוא עם הארץ הרי זה מקיים מצות ולמדתם, ולפיכך כל עם הארץ מברך ברכת התורה בשחר לפני הפסוקים וכן כשעולה לספר תורה, במה דברים אמורים בתורה שבכתב אבל בתורה שבעל פה אם אינו מבין הפירוש אינו נחשב לימוד כלל,

ואעפ"כ יש לאדם לעסוק בכל תורה גם בדברים שלא יוכל להבין, ולעתיד לכא יזכה להבין ולהשיג כל התורה שעסק בה בעולם הזה ולא השיגה מקוצרו דעתו עכ"ל. וכן לשון הרמב"ם בהקדמתו על יד החזקה וז"ל: שנאמר "ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה", תורה זו תורה שבכתב, והמצוה זו פירושה וכו', ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה ע"כ. וצונו לעשות התורה הזאת שבכתב על פי פירוש של תורה בעל פה, ותורה שבעל פה הוא דק בתור מפרש ואם לא מבין הפירוש אין זה יגופו תורה כתורה שבכתב ודוק.

אבל יש מפרשים הטעם דגם על תלמוד ומדרש מברכים ברכת התורה משום שהכל נתנה למשה מסיני, הובא בערוך השלחן א"ח סי' מ"ז, או כמו שמפרש הלבוש משום דכולהו תורה מקרי, אין הבדל בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, ובשניהם הדין שוה דאם בעינן שיבין מה שהוא אומר דכתיב "ושננתם לבניך" שיהיו דברי תורה מחודדין בפיה, אם כן דין תורה שבכתב גם כן בעינן שיבין, ובגמ' מגילה דף כ"ח ע"ב לענין ריש לקיש דהספיד וקרא גברא רבה לאדם שידע כל התורה כולה ולא ידע סברא וטעמים ע"ש, ורב נחמן אמר על אדם שכזה דאינו אלא כסל שמילאוהו ספרים ואין מבין מה שכתובו, ומסיק הגמ' שם תא חזי מה בין תקיפי דארעא ישראל לחסדי דבבל ע"כ. נראה שבזה היתה המתלוקת בין ר"ל ורב נחמן, דר"ל סובר אף שלומד ואינו מבין נקרא גברא רבא ומקיים מצות לימוד התורה, דאל"כ אין הוא גברא רבא כיון שלא נקרא שידע תורה כלום, ורב נחמן סובר דאין זה תורה כיון שאינו יודע הסברות והטעמים, וצע"ג בענין זה.

ובגמ' שבת ס"ג ע"א: שני תלמידי חכמים המדגילים זה לזה בהלכה הקב"ה אוהבן וכו' אמר רבא הוא דידעי צורתא דשמעתתא, ומפרש רש"י: שורש הדבר קצת למדו מרובם עכ"ל, היינו משום דבלא זה הוא עם הארץ ואין שום תועלת בחידודן.

ובגמ' ע"ז דף י"ט ע"א אמר רבא: לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה וגו' ואמר רבא לעולם ליגרס אינש ואף על גב דמשכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר ע"כ, ורש"י מפרש שאין רבו יודע לפרש לו כלום, דכתיב גרסה נפשי לתאבה, גרסה כתיב ולא כתיב טחנה, וברש"י שם.

והביאור בגמ' דאע"ג דעכשיו אין בידו מצות לימוד התורה כיון דאינו מבין מה שלמד, בכ"ז נותנין לו עצה שילמוד עכשיו וידע את הקבלות ואח"כ יסבר ויקיים מצות תלמוד תורה.

והנה אח"כ מצאתי ביראים שכתב וז"ל (רנ"ד, כה): פירוש התלמוד לא ילמד אדם בלא סברא ויקרא ולא ידע מה יאמר, אלא שצריך לשמש ת"ח וללמוד סברתם, כדאמרינן בסוטה פרק היה נוטל כ"א א': היכי רמי רשע ערום — עולא אמר זה שקרא ושנה ולא שימש ת"ח, פירוש שמראה עצמו

יודע ואינו יודע לפרש מה שקורא, ותניא כ"ב א' קרא ושנה ולא שימש ת"ה הרי זה עם הארץ ר' שמואל בר נחמני אמר הרי זה כור ר' אבא בר יעקב אמר אמגושי. ואמרין בברכות פרק קמא דף ו' ב': אגרא דשמעתא סברא עכ"ל, מפורש יוצא מדכריו דעיקר לימוד התלמוד שהוא תורה שבעל פה הוא להבין מה שהוא לומד ואם לאו לא רק שלא קיים מצות לימוד התורה אלא נקרא עוד רשע כמבואר בגמ'.

והנה בענין מגילה מביא הגמ' במגילה דף ז': אמר רב יהודה אמר שמואל אסתר אינה מטמאה את הידים וכו' והא אמר שמואל אסתר ברוח הקודש נאמרה, נאמרה לקרות ולא נאמרה לכתוב עכ"ל. ובתוס' מפרשים דאף דלא נתנה לכתוב ברוח הקודש אבל מדרכנן נתנה לכתוב דהא סתם משנה דתני קראה על פה לא יצא ע"ש, אבל הריטב"א חידש במגילה דף ז' וז"ל מיהו הא ודאי קשה דאמר שמואל בההוא פרקא הקורא במגלה הכתובה בין הכתובים לא יצא ואי לא בעי כתיבה אמאי לא יצא לא תהא אלא קריאה בעל פה? ויש לומר שמואל הכי קאמר: שלא נתנה לכתוב בכלל ספרי הקודש עד שתהא כמותה לטמא את הידים, אבל מכל מקום נתנה לכתוב שלא תהא על פה והקוראה על פה לא יצא, ומאי דאוקימנא כר' יהושע משום דר' יהושע נמי הכי קאמר שלא תהא בכלל ספרי הקודש כדאמרין שלישים ולא רבעים, ולא חשיב רבעי אלא כשנמנה עם הג', ואסתר היתה רוצה שיכתובה לדורות עם כתבי הקודש וכו' עכ"ל.

מפורש בריטב"א חידוש דין, למ"ד דמגילת אסתר לא נתנה לכתוב, הפירוש, אין לה דין כתבי הקודש אבל יש דין כתיבה לענין שלא תהא נקראת על פה.

ויש לחקור לפי שיטת הריטב"א, למ"ד לא נתנה לכתוב, לגבי לקיים מצות לימוד התורה אם מגילה נקרא תורה שבכתב או תורה שבעל פה, דכיון דאין למגילה קדושת כתבי הקודש ורק היתה הלכה ברוח הקודש בפני עצמו יש לה דין כתורה שבעל פה ואין עליה איסור שדברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בעל פה, או נאמר להיפוך כיון שנכתבה ברוח הקודש והיתה הלכה לכתוב אף שלא היתה הלכה לכלול אותה ככתבי הקודש — דברים שבכתב נקרא שאין לאומרם בעל פה, ועוד יהיה נ"מ, אם יוצאין מצות לימוד התורה בקריאת המגילה אם לא יבינו מה שקורין, דאם מגילה מצד עצמה אין לה דין כתבי הקודש ואין זה תורה שבכתב כחמשה חומשי תורה, הוי כתורה שבעל פה שצריך להבין מה שאמר, ואם לא מבין לא מקיים מצות לימוד התורה, אבל אם נאמר דאף דאין לה דין כתבי הקודש מכל מקום דין תורה שבכתב נקרא, אפילו לא מבין מה שהוא קורא יוצא לימוד התורה ע"י קריאת המגילה, ולכאורה לענין דברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בעל פה אפשר כיון שסוף סוף היתה

הלכה לכתוב המגילה אף דלא נכלל בכתבי הקודש יש לה דין זה דאי אתה רשאי לומר בעל פה, אבל לענין לקיים מצות לימוד התורה אפשר דיש לה דין תורה שבעל פה וצריך להבין מה שהוא לומד.

והנה בדין דאמרינן בגמ' דף י"ח ע"ב השמיט בה הסופר אותיות ופסוקים וקראן הקורא בעל פה יצא, צריכים לפרש דיצא חובת קריאת המגילה אבל יש איסור על קריאת הפסוקים האלו מטעם דברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בעל פה כיון דהמגילה נתנה לכתוב ויש לה דין של כתבי הקודש.

והנה מה דאמרינן בגמ' וכן פסק הרמב"ם פרק ב' ממגילה הל' ג' דהלועז ששמע את המגילה בלשון יונית אע"פ שאינו מכיר הלשון יצא ויש לו דין כמו שלועז שמע בלשון הקודש, מפני ששמואל סבר כרשב"ג, ורשב"ג סובר דאף הספרים לא התירו לכתוב רק בלשון יונית, וכן פסק הרמב"ם, ויש להסתפק בספרי תורה שנכתבו בלשון יונית לרשב"ג ולמד בלשון יונית אם לשון יונית הוא כלשון עברי, ואפילו אינו מבין מקיים מצות לימוד התורה או דהוה רק כפירוש, וכתורה שבעל פה, דדוקא אם מבין מקיים מצות לימוד התורה, ואף דלקריאת המגילה יוצא אפילו אינו מבין לשון יונית, זה דין בקריאת המגילה, אבל לימוד התורה הוא רק כפירוש שצריך להבין וצע"ג בכל זה.

והנה מה דאמרינן בגמ' דף י"ח: אמר רב יהודה אמר שמואל קרא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ומסיק הגמ' דוקא בציבור אבל ביחיד קורא בה ויוצא בה, וכן פסק הרמב"ם פרק ב' מהל' מגילה הל' ח'. ומפרש רש"י הטעם דבעינן איגרת לעצמה, דמיפרסם ניסא טפי, דכי קורא בין הכתובים נראה כקורא במקרא ע"כ, ובטורי אבן תמה על דין זה דלמה אינו יוצא הציבור מטעם יחיד הקורא, וברמב"ם כתוב אפילו כדיעבד לא יצא הציבור ולמה כל אחד גרע מאילו קרא המגילה לכד? ובבעל המאור כתב באמת שזה רק דין לכתחילה, ולפיכך מפרש הטורי אבן פירוש אחר בגמ' דבציבור היינו שלא בזמנו שאין קורין אלא בציבור ע"ש בדבריו.

נראה לי לפרש הטעם, דבאמת יש לחקור במגילה הכתובה בין הכתובים דאינו יוצא בציבור אם זה בדין פרסומא ניסא אבל בעצם חל על המגילה דין כתבי הקודש כיון דנכתבה בהכשר, או דנאמר כיון דכתובה ביי הכתובים ואין יוצאין בה ידי קריאה אין פרסומא ניסא ממילא נפקע ממנה דין כתבי הקודש ואינה מטמאה את הידים כאלו לא נכתבה בהכשר.

ואם נאמר כהצד השני דע"י שכתובה בין הכתובים הוא חסרין בעצם הכשר המגילה ואין עליה דין כתבי הקודש, ממילא בציבור שיש דין דברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בעל פה כמבואר בתוס' ישנים יומא דף ע' ד"ה ובעשור, דדוקא להוציא את הרבים אסור ע"ש וכן הוא ביראים, ובשו"ע א"ח סי' מ"ט

בחכמת שלמה, ומביא ראיה לשיטה זו מגמ' הענית כ"ח ולא ראה התוס' שינים ביומא על זה, ועיין ב"קין אורה" תענית על זה ע"ש, אם כן דין כתבי הקודש שיש על המגילה פועל גם כן שיש על המגילה דין כתב וכיון דמגילה נתנה לכתוב וחל על פי רוח הקודש דין תורה שבכתב צריך שיהיו על המגילה דין חלות תורה שבכתב שחל עליה דין כתבי הקודש בכתיבתה אבל אם על הכתב לא יחול דין כתבי הקודש כמו במגילה הכתובה בין הכתובים, אם כן הוי כמו שקורא בעל פה ולא יצא, מפני שכל הדין שמפקיע דין בעל פה ממגילה וספר תורה הוא ע"י שחל על זה דין קדושת ספרי קודש, אבל בלי זה הוי כמו בעל פה, וכעין זה כתב הריטב"א גיטין דף ס' ד"ה מ"ט דלמ"ד דתורה לא ניתן לכתוב מגילה מגילה הרי הוי כקורא דברים שבכתב על פה ע"ש. פירוש, דהכתיבה לא נחשב לכתיבה, כן נמי כיון שמגילה לא נתנה לכתוב בין הכתובים הוי כמו דברים שבכתב שקורא בעל פה, אבל זה דוקא בציבור שיש איסור להוציא אחרים בדברים שבכתב בעל פה, וכיון שחל על זה דין דברים שבעל פה כיון שלא היתה המגילה כדינה וחל עליה דין שדברים שבכתב אי אתה רשאי לומר על פה, ממילא לענין קריאת המגילה הוי כקריאת בעל פה דאי אפשר לחלק ביניהם ולומר דרק לאיסור דברים שבכתב הוי כמו בעל פה כיון שלא היה כתיקון המגילה, אבל לענין קריאת המגילה נקרא זה קריאה בכתב, דאי אפשר לחלק בין הדבקים, וזה דוקא בציבור אי אפשר לחלק בין הדבקים כיון דחל עליה דין דברים שבעל פה, אבל ביחיד דאין בכלל דין זה דדברים שבכתב אי אתה רשאי לומר על פה, דדין זה הוא דוקא להוציא רבים ידי חובתם, ואם כן לגבי יחיד לא חל עליו דין דברים בעל פה אף שאין עליהם דין קדושת ספרי הקודש, ואף שאין עליהם דין דספרי הקודש אפילו לגבי יחיד מכל מקום כיון שאין עליו דין דדברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בעל פה לא חל על המגילה לגבי יחיד דין דברים שבעל פה אפילו שלא נכתבה כדינה, ויוצא בה ידי חובתו, וצע"ג בזה.

אם נאמר שמגילה הכתובה בין הכתובים נפקע ממנה דין ספרי הקודש ואין על זה דין תורה שבכתב לגבי רבים, והוי לגביהו גם לדין מגילה כקורא בעל פה, ומסולק הקושיא של בעל "טורי אבן" דרבים לא גרע מיחיד ולמה לא יוצאים בתור יחידים? זה אינו, דיחידים אין עליהם דין דברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בעל פה ולא חל על המגילה לגבי יחיד דין בעל פה ולפיכך יוצא, לא כן בציבור להוציא רבים ידי חובתם דחל על המגילה הכתובה בין הכתובים דין דברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בעל פה כיון שלא נעשתה המגילה בהכשר, ממילא הוי למגילה דין בעל פה גם לקריאת המגילה ודוק.

ואח"כ מצאתי בספר "בית אפרים" להגאון ר' אפרים זלמן מרגליות ז"ל א"ח סי' ס"ז וס"ח שמתרץ הא דאמרינן מבטלין ת"ת לשמוע מקרא מגילה

דמה ביטול תורה יש בזה הא גם קריאת המגילה תורה היא? ומכא דברי הרשב"א ברכות דף י' בהא דאמר ר' מני גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מעוסק בתורה, וכתב וז"ל: נראה דלאו דוקא דאילו כן פשיטא דאף היא תורה ועדיפא משום דבעונתה, אלא אפילו מן השונה קאמר, ונ"מ להפסיק ולבטל זה מפני זה, ודוקא נמי במי שתורתו אומנתו הא לאו הכי מפסיק וקורא אפילו עדיף שונה מק"ש בעונתה לפי שיכול לקרות בעונתה ואח"כ ישרים כו'. ומיהו בירושלמי אפלגי אי עדיף מן הקורא בתורה דוקא ולא מן השונה או אפילו מן השונה. דגרסינן התם אמר ר"י בשם רשב"י: כגון אנן שעוסקין בת"ת כו' עד אמר ר' בא מרי לא תנינן אלא כאדם שהוא קורא בתורה הא בעונתה כמשנה הוא, רשב"י כדעתו דרשב"י אומר העוסק במקרא מדה שאינו מדה ורבנן עבדין מקרא כמשנה עכ"ל, והירושלמי הוא בברכות וגם בשבת ומפרש דברי הירושלמי לא כהקרבן העדה ע"ש אלא דהכי פירושו הא בעונתה כמשנה היא שנוטלין עליו שכר וא"כ לא היה צריך להפסיק, דאע"פ שהוא כמשנה אינו צריך להפסיק בשבילה כדאמר לעיל זה שינון, וע"ז קאמר רשב"י כדעתו דאמר העוסק במקרא מדה שאינה מדה וא"כ בלא עונתה הוי כקורא בתורה דהיינו מקרא, וקורא בעונתה עדיף מקורא בתורה שעוסק במשנה מדה ונוטלין עליה שכר ומכל מקום אין צריך להפסיק ולבטל משנה מפני ק"ש, ורבנן עבדי מקרא כמשנה נמצא שיש קיבול שכר במה שקורא שמע אף בלא מצות ק"ש וכיון שקורא בעונתה יש בו שכר טפי שהרי הוא כעוסק במשנה וגם מקיים מצות קריאה ולכן שפיר מבטלין ממשנה לק"ש בעונתה.

ועל כל פנים למדנו מהירושלמי שאף לרבנן דעבדי מקרא כמשנה ולכן צריך להפסיק לק"ש ומשמע לגמ' דאף לרבנן לא צריך להפסיק אם תורתו אומנתו, אבל בגמ' שלנו בשבת דף י"ב מבואר דלא כהירושלמי דרשב"י ורבנן לא פליגי בזה ולכ"ע מפסיקין לק"ש אף כגון רשב"י וחבריו, ולא ס"ל תלמודא דידן דזה שינון וזה שינון, אלא דס"ל דק"ש הוא כשאר מצות שמבטלין ת"ת בשבילם כדאמר בירושלמי התם הלומד שלא לקיים נוח לו שלא נברא וכיו דזמנה מדאורייתא צריך להפסיק מת"ת לקיים מצות ק"ש. וגם בהא דמשמע בירושלמי דרבנן ורשב"י פליגי בהא אי מקרא כמשנה או לא נראה מתלמודא דידן דכ"ע ס"ל הך דהעוסקים במקרא מדה ואינה מדה כמבואר ב"מ דף ל"ב דמיייתי הך ברייתא בסוף הפרק שם בסתמא וקאמר ר' יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו ע"ש.

וגם בירושלמי שבת פרק כל כתבי על הא דאמרין במשנה ריש הפרק שאין קורין בכתובים מפני ביטול בית המדרש, אמרינן בירושלמי הדא אמרה שהמשנה קודמת למקרא ודא מסייע להא דחגי רשב"י העוסק במקרא מדה שאינה מדה, העוסק במשנה מדה שנותנין עליה שכר, העוסק בגמ' וכו' וכן הוא בירושלמי הוריות.

ומעתה מיושב הכל שאין מקום לקושיא כלל דודאי מגילה לא עדיפא מק"ש והמבטל מלימוד משנה והתלמוד לקרות נביאים וכתובים בכלל ביטול ת"ת הוא ומכ"ש קריאת המגילה אי לאו משום חביבות מצוה בשעתה ופרסומא ניסא, ומשנה מפורשת היא ריש כל כתבי שאין קורין בכתובים בשבת מפני ביטול בית המדרש, ומפרש רש"י לפי שבסוף הדרש היו מורין להם ה' איסור והיתר וטוב להם לשמוע מלקרות בכתובים, וכן נראה לי ממה שאמרו חז"ל שדוד המלך ע"ה ביקש רתמים לפני הקב"ה שכשיאמרו שירות ותשבחות שבתהילים יקבלו שכר כמו נגעים ואהלות, והרי תהלים נאמר ברוח הקודש והוי בכלל תורה שבכתב וא"כ למה היה צריך לבקש רתמים על זה, אלא ודאי דאין ערוך לעוסק במקרא שאינו מקבל שכר כעוסק בחוקי אלקים ותורתו, ולכן ביקש רתמים שיקבלו שכר על אמירת תהלים כעוסק בנגעים ואהלות.

ונראה דמה דמשמע שאין קבלת שכר לעוסק במקרא לאו למימרא שאין מקבל שכר כלל אלא שאין לו שכר הראוי לעמלי תורה ששכרן מרובה כדאמרינן "זח"ת כנגד כולם", וכה"ג אמרינן בב"ק אין לו שכר כמצודה ועושה. ואפשר דמי שיש לו לב לעסוק במשנה ותלמוד ועוסק במקרא ומבטל ממשנה ותלמוד אינו מקבל שכר כלל ויצא שכרו בהפסדו והיינו דקמ"ל במשנה דאע"פ דיכול לעסוק בגמ' שאין לך מדה גדולה מזו מכל מקום העוסק במשנה מדה ונוטלין עליו שכר. ע"כ תוכן דברי ה"בית אפרים".

ולמדנו מדבריו דברים חדשים בענין לימוד התורה, חרא דהמבטל מלימוד משנה ותלמוד לקרות בנביאים וכתובים בכלל ביטול תלמוד תורה והטעם בזה דעצם לימוד התורה הוא להבין טעמי התורה וזה אפשר רק על ידי תלמוד ומשנה ואין זה ושננתם שיהיה דברי תורה מחודדין בפ"ך עם טעמי מצוות, דהלכה בלי טעם אין זה תורה כמבואר ברמ"א שהבאתי לעיל, ועוד דבר ילפינן מתשובתו דמי שיודע ויש לו לב לעסוק בתורה במשנה ותלמוד ועוסק במקרא אינו מקבל שכר על זה וצ"ע בזה וחיפוש בדברי הראשונים.

האיסור למנות ישראל לאור הלכה

יש לברר על פי הלכה את האיסור למנות ישראל, אם האיסור הוא דווקא למנות כל ישראל, אבל חלק אינו נכלל בכלל האיסור, וכן אם נשים בכלל האיסור, או רק גברים, גם אם יש הבדל כשמונין לדבר מצוה, או מונים סתם בני ישראל לדעת מספרם, כמו כן אם האיסור נאמר גם לדורות או לזמן מוגבל. ועוד פרטים בזה. ושאלה נוספת. למה לא נזכר בכל הראשונים